

ANTICKÉ PŘEDMĚTY VE SBÍRKÁCH REGIONÁLNÍHO MUZEA VE VYSOKÉM MÝTĚ

Dominika SCHMIDTOVÁ

Tento text¹⁾ zpracovává soubor nálezů s předpokládanou antickou proveniencí, který se nachází ve sbírkách Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě. V publikovaném katalogu archeologické sbírky se jedná o artefakty mimočeského původu, vedené jako „soubor z Pompejí“, obsahující dvě keramické lampičky (inv. č. 1161–1162), šest skleněných balsamarií (inv. č. 1163–1168) a deset drobných kovových předmětů (inv. č. 1169–1178). Dále se mezi mimočeskými nálezy nachází cihla s kolkem římské legie z Bulharska (inv. č. 1160), ta je také zařazena do této práce.²⁾ Cílem studie je předložit souborný pohled na doposud nezpracovanou sbírku antické provenience ve Vysokém Mýtě. Jedním z dílčích úkolů je potvrzení nebo vyvrácení antického, potažmo pompejského, původu jednotlivých předmětů.

Historický kontext sbírky

Na počátku 19. století se u nás archeologie začíná formovat jako samostatný obor.³⁾ Do tohoto období patří první velká kolekce antických starožitností shromážděná Františkem Kollerem.⁴⁾ Od sedmdesátých let se věda oprošťuje od romantického historismu a přechází do období

1) Text vychází z bakalářské práce Antické předměty ve sbírkách Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě obhájené v roce 2015 na Ústavu pro klasickou archeologii na Univerzitě Karlově v Praze. Vedoucím práce byl PhDr. Pavel Titz, PhD.

2) David VÍCH, *Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. Katalog archeologické sbírky*, Zprávy české archeologické společnosti, Supplementum 62, 2006, s. 2.

3) Karel SKLENÁŘ, *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*, Praha 2005, s. 13.

4) Více o sbírce Františka Kollera viz Marie DUFKOVÁ – Iva ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, Praha 2006, s. 41–48.

pozitivistické analýzy, kde se hmotné památky stávají cílem vědeckého bádání. První muzeum bylo u nás založeno v roce 1814 v Opavě. Jednalo se o první veřejně přístupné muzeum, následovalo otevření muzea v Brně a v Praze.⁵⁾ Od sedmdesátých let 19. století vznikaly drobné regionální muzejní sbírky, zaměřené hlavně na národní historii.⁶⁾ Zájem o antické předměty na vědecké úrovni je možné hledat ve stejné době. V roce 1871 vznikla na Karlově univerzitě v Praze katedra klasické archeologie, která po rozdělení univerzity v roce 1882 přetrvala pouze na německé větvi.⁷⁾

V roce 1871 bylo ve Vysokém Mýtě založeno první české městské muzeum⁸⁾ z podnětu radního Karla Richtera. Ve stejném roce byla uspořádána sbírka mezi občany,⁹⁾ jejímž výsledkem byl zisk dvou sta předmětů domnělé nebo reálné hodnoty. Ty byly uloženy prozatím na obecním úřadě. Nadšení ochablo v roce 1877 a předměty nebyly až do roku 1884 zpřístupněny. Přičiněním Josefa a Václava Škorpilových¹⁰⁾ se v roce 1885 opět počaly shromažďovat starožitnosti ve městě a okolí.¹¹⁾ Muzeum prezentovalo své sbírkové předměty na Zemské jubilejní výstavě (1891) a Národopisné výstavě v Praze (1895).¹²⁾ Na základě dostupných informací se nepodařilo prokázat, že by zde byly vystaveny některé ze zkoumaných artefaktů.¹³⁾

5) Michaela BURIÁNKOVÁ – Anna KOMÁRKOVÁ – František ŠEBEK, *Úvod do muzejní praxe*, Praha 2010, s. 58–60.

6) K. SKLENÁŘ, *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*, s. 15. H. ČERNÁ uvádí, že první venkovská muzea vznikají již v 60. letech 19. stol. Viz Hana ČERNÁ, *Městské muzeum v Dašicích: Otázky jeho vzniku, působení a zániku*, Východočeský sborník historický 24, 2014, s. 105.

7) K. SKLENÁŘ, *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*, s. 15–19.

8) Jarmila RAJMOVÁ – Zdena VÁCHOVÁ, *Muzeum ve Vysokém Mýtě (1871–1991)*, Vysoké Mýto 1990, s. 3.

9) Zastupitelstvo města vydalo výzvu vyzývající občany ke sbírání starožitností. Viz J. RAJMOVÁ – Z. VÁCHOVÁ, *Muzeum ve Vysokém Mýtě (1871–1991)*, s. 3.

10) Více o zahraničních zkušenostech a inspiracích Josefa Škorpila viz Jindřich ČADÍK – Václav ŠKORPIL, *Bratři Škorpilové ve vzpomínkách*, Pardubice 1967, s. 9.

11) Jan KLÍMA, *Vysoké Mýto, tradice a současnost*, Vysoké Mýto 2004, s. 118; J. RAJMOVÁ – Z. VÁCHOVÁ, *Muzeum ve Vysokém Mýtě (1871–1991)*, s. 4.

12) J. KLÍMA, *Vysoké Mýto, tradice a současnost*, s. 118–120.

13) Šlo o vybrané předměty spojené s daným regionem. Viz Karel KLUSÁČEK – Emanuel KOVÁŘ – Lubomír NIEDERLE – František SCHLAFFER – František ŠUBERT, *Národopisná výstava československá v Praze 1895*, Praha 1895; H. ČERNÁ, *Městské muzeum v Dašicích: Otázky jeho vzniku, působení a zániku*, s. 109–110.

V roce 1912 byl pro muzejní účely zakoupen rodný dům Aloise Vojtěcha Šembery, který v polovině 19. století poprvé poukázal na důležitost ochrany památek města. Muzeum sídlí v tomto areálu dodnes.

Zájem veřejnosti o vykopávky na pompejských lokalitách v 18. a 19. století

Obdiv k minulým kulturám a jejich umění je vidět hluboko v historii. Odkaz antiky se objevuje v umění, architektuře a památkách v různé míře snad od doby jejího zániku až dodnes. O antických ruinách se vědělo, mnoho z nich nebylo nikdy zcela skryto pod zemským povrchem. V minulosti však sloužily spíše jako dostupný stavební materiál.¹⁴⁾ S rozvojem vědy souvisí i proces, ve kterém rostl zájem veřejnosti o nové poznatky. Když bylo na počátku 18. století objeveno Herculaneum, postupné zprávy o jeho odkrývání a cennostech, které se zde nacházely, začaly budit u veřejnosti zájem i o archeologii.¹⁵⁾ Město skryté pod vrstvou sopečného materiálu odhalující běžný život římských obyvatel vzbuzovalo až romantické nadšení. O čtyřicet let později stejné, ne-li větší nadšení vzbudily Pompeje.¹⁶⁾

Zájem o antické umění v Čechách osmnáctého století se projevuje hlavně oblibou umělecky cenných předmětů nebo památek; cestovatelé si je přivážejí jako suvenýry z dalekých cest.¹⁷⁾ Doklad o tom podává i Milota Zdirad Polák ve svém cestopise, kde popisuje poškrábané a oloupané zdi, které byly poničeny násilným odcizením památek. Poznamenává také, že turisté ze zahraničí získávali předměty od překupníků a dokonce od samotných strážců lokalit za vysoké ceny.¹⁸⁾ Vznikal zájem o římské nástěnné malby, mozaiky nebo řecké a etruské výrobky nalezené v Itálii.¹⁹⁾ Herkulánská brána byla jednou z nejvyhledávanějších památek pro umělce, do Čech se „dostala“ i díky malbám našich malířů. Příkladem může být článek ve Světozoru

14) Jana KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, Praha 2007, s. 17–18.

15) Tamtéž, s. 23.

16) Prestiž Pompejí stoupala s dalšími a dalšími objevy, které se objevovaly v tehdejším tisku a literatuře. Herculaneum a Pompeje se staly pro aristokraty a umělce nezbytnou součástí „grand tours“, vzdělávacích cest do Itálie. J. KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, s. 37; Martin C. PUTNA, *Grand tour jako téma evropské literatury, Řím jako téma Grand tour*, Souvislosti 1, 2002, s. 84.

17) Tento zvyk se objevuje u šlechty již v renesanci. Viz M. DUFKOVÁ – I. ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, s. 23.

18) Milota Zdirad POLÁK, *Miloty Zdirada Poláka Cesta do Itálie (od roku 1815 až do léta 1818)*, Praha 1907, s. 36.

19) J. KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, s. 35.

z roku 1834, který byl doplněn kresbou Václava Mánesa.²⁰⁾ Každodennost antického života se během 19. století prezentovala v Čechách nejen se sbírkovými předměty, ale hlavně v tiskových zprávách a literatuře. Výše zmíněný Polákův cestopis vycházel pravidelně v časopise Dobroslav mezi lety 1820–1822.²¹⁾ Od druhé třetiny 19. století se začínají v našich časopisech (např. Čechoslov, Světozor, Národ, Národní listy, Časopis Českého muzea) vyskytovat stále častěji informace o objevování archeologických lokalit pod Vesuvem. Kolem poloviny století jejich intenzita sílí a články se začínají věnovat i každodennosti života Římanů.²²⁾ Překládají se antičtí autoři (např. Jungmannův překlad Pliniových dopisů o výbuchu Vesuvu) nebo se překládají cizojazyčné publikace (dílo *The last days of Pompeii* od spisovatele Edwarda Bulwer-Lyttona bylo přeloženo v roce 1847), a tím roste zájem veřejnosti o cestování a návštěvu Itálie.²³⁾ Šedesátá léta představují zlom ve vedení archeologických výzkumů v Pompejích. Do čela pompejských vykopávek se dostává Giuseppe Fiorelli, který mění celou strategii samotných vykopávek, dává si záležet i na prezentaci nálezů a pravidelně je publikuje.²⁴⁾

Devatenácté století je začátkem pro mnoho významných archeologických výzkumů. Henrich Schliemann objevuje Tróju, Mykény, Orchomenos a Tirynt. Pompeje tedy nejsou jediným cílem dobrodruhů a cestovatelů. Soukromé sbírky obsahují předměty z různých období a vědních disciplín, od mineralogie, botaniky, zoologie, historie až po archeologii, literární památky a mnoho dalšího. Mimo velkých odborných sbírek vznikají častěji i drobnější soubory s cennými artefakty.²⁵⁾ Jako původ mnohých antických předmětů se uvádějí místa nálezu Pompeje, Herkulaneum či jiné lokality z Říma, Řecka nebo Egypta, na kterých v té době probíhají velké sledované výzkumy²⁶⁾ nebo které jsou v očích veřejnosti „populární“. Mezi důležité české sbírky patří Kabinet knížete Václava Klimenta Metternich

20) J. KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, s. 27, 41; *Zříceniny města Pompejí*, Světozor 1, 1834, č. 4, s. 29–30.

21) Karel SKLENÁŘ, *Z Čech do Pompejí*, Praha 1989, s. 96.

22) Jana Kepartová, autorka publikace *Češi v Pompejích* uvádí seznam vybraných dobových česky publikovaných pramenů o Pompejích. Viz J. KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, s. 217–222.

23) J. KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948*, s. 36, 39.

24) Tamtéž, s. 48–53.

25) M. DUFKOVÁ – I. ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, s. 33.

26) Tamtéž, s. 37.

v Kynžvartu,²⁷⁾ sbírka barona Františka Kollera na zámku Obříství.²⁸⁾ Jméno Františka Kollera je spojeno s osobou Miloty Zdirada Poláka, oba společně podnikali výzkumy v Pompejích.²⁹⁾ Další sbírkou byl soubor Josefa Pachla, později získaný pro Národní muzeum.³⁰⁾ Předměty z Pompejí se nachází i ve sbírkách v Častolovicích, Mnichově Hradišti nebo v Olomouci.³¹⁾

Původ antické sbírky ve Vysokém Mýtě

V této části se pokusím nastínit možné hypotézy vzniku sbírky a původu jednotlivých předmětů, které byly do muzea darovány nezávisle na sobě.

Nejprve shrňme informace získané z muzejního inventárního systému.³²⁾ Pod inventárním číslem 1160 je v muzeu uložena cihla s kolkem římské legie. Do muzea byla věnována panem Rudolfem Machkem. O panu Machkovi bohužel nemáme další údaje, pouze snad, že byl medikem ve Vídni, patrně v době darování předmětu do muzea. Za místo nálezu je označeno bulharské město Svišťov, v jehož blízkosti se nachází pozůstatky římského provinciálního města Novae.³³⁾ Všechny zbylé předměty jsou v muzeu vedeny jako „soubor z Pompejí“, přestože některé z nich zjevně nemohou být a nejsou pompejské proveniencie. Proč se tak stalo, nastíníme v závěru práce. Soubor obsahuje předměty z keramiky, skla i kovu. Pod inventárními čísly 1161 a 1162 jsou zde uloženy dva keramické kahany. Do muzea byly věnovány jiným dárcem, panem D. Tobcem. V archeologické evidenci je poznámka,

27) Tamtéž, s. 41–48.

28) Více: M. DUFKOVÁ – I. ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, s. 49–69; Josef KROUTVOR, *Cesta na jih: inspirace českého umění 19. a 20. století*, Praha 1999, s. 19–20, 68–70.

29) Více o společných výzkumech a následném vzniku i zániku sbírky v Obříství u Mělníka viz K. SKLENÁŘ, *Z Čech do Pompejí*, s. 74–105.

30) M. DUFKOVÁ – I. ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, s. 39.

31) Tamtéž, s. 144.

32) Za poskytnutí informací děkuji PhDr. Davidu Víchovi.

33) Lokalita Novae byla zkoumána také českými rodáky, bratry Škorpilovými. Karel Škorpil žil v letech 1859–1929 a se svým bratrem Hermenegildem vedl časté výzkumy na bulharských lokalitách. Zapojil se i do založení tamního muzea ve Varně. Byl vysokomýtským rodákem a nikdy nezapomněl na svou domovinu, například tím, že dopomohl Josefu Škorpilovi k rozšíření sbírky Muzea v Plzni. Nicméně o spojitosti s vysokomýtskou antickou sbírkou nemáme přímé doklady. O rodině Škorpilů viz J. ČADÍK – V. ŠKORPIL, *Bratři Škorpilové ve vzpomínkách*, s. 3–4. O Karlu Škorpilovi a jeho zkušenostech a práci na archeologických lokalitách viz Ludvík SKRUŽNÝ, *Profesoři Hermenegild a Karel Škorpilové působící v Bulharsku*, *Theatrum Historiae* 6, 2010, s. 101–124.

že se tak stalo před rokem 1917 a je uvedeno místo nálezů Pompeje. U šesti kusů balsamárií s inventárními čísly 1163–1168 neznáme dárce. Rok nabytí také není znám, ale stalo se tak rozhodně před rokem 1917, kdy vznikla souborná evidence sbírky v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě.³⁴⁾ Poslední a nejobsáhlejší částí jsou drobné kovové předměty. Deset kusů s inventárními čísly 1169–1178 daroval pan Rudolf Machek v roce 1888. Podle inventárních záznamů muzea měly být roku 1887 nalezeny v Pompejích. Soubor nebo jeho části byly pravděpodobně mylně přiřazeny do souboru z Pompejí, přestože charakter předmětů neodpovídá uvedenému lokalizaci.³⁵⁾

Po zhodnocení dostupných informací z literatury a internetových zdrojů je dobré uvést tyto údaje. Jedinou zprávu, kterou o Rudolfovi Machkovi máme, je, že byl v roce 1888 medikem ve Vídni. V roce 1867 se stala vídeňská univerzita bezplatnou, bylo tím umožněno studium i méně majetným studentům.³⁶⁾ Z toho můžeme soudit, že Rudolf Machek byl zapsán ke studiím až na bezplatné univerzitě, díky tomu lze zvažovat i méně zámožný původ (a tím snižovat možnost získání informací o něm či jeho rodině). Rodák z Vysokého Mýta Alois Vojtěch Šembera působil od roku 1849 do roku 1882 jako profesor české řeči a literatury na univerzitě ve Vídni.³⁷⁾ Nad spojitostí s osobou R. Machka (medika ve Vídni v roce 1887/8) můžeme v tomto případě pouze polemizovat. A. V. Šembera sběratelskou inspirací nemusel být, protože zemřel již v roce 1882 a zajímal se hlavně o zachování stavebních památek.³⁸⁾ Spojení nelze prokázat ani s dalšími rodáky z Vysokého Mýta, bratry Škorpilovými. Oba se po svých studiích na českých školách vydali do Bulharska, kde se účastnili archeologických vykopávek (mj. i v Novae).

Pro vyhledávání v matrikách nám chybí zpráva o místě a datu narození. Můžeme se pouze domnívat, že pan Machek a pan Tobec pocházeli z Vysokého Mýta. U pana Machka máme k dispozici přibližné datum studií na vídeňské univerzitě. Pokud budeme předpokládat, že byl katolického

34) Soupis městského muzea vysokomýtského, podle: Hana SKALICKÁ, *Počátky vysokomýtského muzea a rodina Škorpilů*, Supplementum 1, Vlastivědný sborník, Ústí nad Orlicí 1998, s. 31.

35) Informace z muzejní evidence mi předal archeolog PhDr. David Vích a vedoucí sbírkového oddělení Martin Štěpán.

36) Dostupné z URL: <<http://www.univie.ac.at/en/about-us/at-a-glance/history-of-the-university-of-vienna/>> [cit. 16. 8. 2015].

37) *Vysokomýtsko. Vlastivědné čtení o okrese vysokomýtském a skutečském*, Vysoké Mýto 1931, s. 573; více o osobě A. V. Šembery viz Jan KLÍMA, *Vysoké Mýto. Tradice a současnost*, Vysoké Mýto 2004, s. 44.

38) *Vysokomýtsko*, s. 574; J. RAJMOVÁ – Z. VÁCHOVÁ, *Muzeum ve Vysokém Mýtě (1871–1991)*, s. 3.

vyznání, a že mu bylo kolem 20 let v době, kdy předměty daroval, narodil by se přibližně v roce 1868.³⁹⁾ Když připustíme, že došlo k jakémusi poněmčení nebo chybnému zapsání jména pana Machka, žila ve Vysokém Mýtě rodina Mašků. Spojení s Rudolfem Machkem je o to méně pravděpodobné, že Ignác Jan Mašek (v požadovaném věku) studoval v Praze a stal se gymnaziálním profesorem.⁴⁰⁾ Při hledání pana Tobce je časové zařazení podstatně složitější. Víme pouze, že žil mezi lety 1871–1917. Bylo zvoleno podobné časové rozmezí jako u pana Machka. Ve Vysokém Mýtě byla nalezena rodina Tobků, ale opět se setkáváme se změnou ve jméně. Pokud připustíme, že mohlo dojít k chybnému zapsání jména, žil zde pan Václav Tobek (medicine doktor v záloze ck. 50. pluku), který se narodil v roce 1851.⁴¹⁾ Uvádím ho zde proto, že písmenko D před jménem může značit doktorské povolání, nikoli první písmeno křestního jména.

Z dobových dokumentů jsem měla možnost nahlédnout do ručně psaných evidenčních seznamů předmětů v muzejním vlastnictví z let kolem roku 1888.⁴²⁾ Z těchto seznamů se mi podařilo získat informace, které uvádím v následující tabulce (tab. 1).

Tab. 1: Soupis informací z archivu Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě

Inventární číslo	Popis předmětu	Informace o dárci	Zdroj *)
12./73.	Sedm bronzových předmětů z Pompejí, 1887	p. Rudolf Machek, medik ve Vídni 1888	kt. 5, inv. č. 40
36.	Bronzový klíč s očkem k navléknutí na prst. Původu Římského	p. Josef Škorpil v Plzni 1889	kt. 5, inv. č. 47
24.	Antická lahvička	p. Josef Škorpil v Plzni 1887	kt. 5, inv. č. 46
86.	Kahánek z Pompejí	P. D. Václav Tobek – lékař 1887	kt. 5, inv. č. 43

*) Archiv Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě.

39) Pro tuto studii byly využity matriky uložené ve Státním okresním archivu v Zámrsku od roku 1861 do roku 1875 (citace konkrétních fondů viz níže).

40) Josef BARTOŠKA, *Bohuslav Mašek, historická data*, Povětroň 8, 2000, č. 2, s. 3–6.

41) SOA Zámorsk, Matrika oddaných, sign. 7630/41, s. 36–37.

42) Pravděpodobně do nich bylo vpisováno i později, protože některé pozdější záznamy jsou psány grafitovou tužkou a nenavazují pořadovým číslem.

Bohužel se dnes nedá spojit konkrétní záznam s předmětem ve sbírce. Důvodem je existence více seznamů, kam byly předměty znovu přepisovány s novými inventárními čísly (viz. dvě čísla pro bronzové předměty). Přesto bych chtěla poukázat na to, že některé informace mohou být pro původ jednotlivých předmětů podstatné. Panem Rudolfem Machkem bylo do muzea věnováno minimálně sedm bronzových předmětů, nikoli deset, jak je vedeno dnes.⁴³⁾ Z tab. 1 vyplývá, že ze souboru můžeme vyčlenit prstenovitý klíč (inv. č. 1176, K8) (obr. 4:K8), který byl darován do muzea Josefem Škorpilem v roce 1889.⁴⁴⁾ Další významnou informací může být záznam o daru kahanu z Pompejí. Znovu se zde objevuje jméno Václava Tobka, které je uvedeno výše. Ač se dnes můžeme pouze domnívat, zda je oním kahánkem lampa s vyobrazením delfína (inv. 1162, L2) (obr. 2: L2), zdá se tato skutečnost více než pravděpodobná. V inventáři muzea se nacházejí pouze dvě keramické lampy, z toho jedna je syro-palestinské produkce a nepochází z Pompejí. Jako poslední je třeba vzít v úvahu, že jedno skleněné balsamarium může pocházet z daru Josefa Škorpila z Plzně.

Po zhodnocení všech výše uvedených informací můžeme pana Machka označit jako dárce minimálně sedmi blíže neurčených bronzových předmětů ze „Souboru z Pompejí“ (inv. č. 1169–1178), vyjma klíče ve tvaru prstenu a Václava Tobka jako dárce římské lampy s vyobrazením delfína (inv. č. 1162).

Popis a vyhodnocení nálezů

Cihla s kolkem C1

Popis: Obdélný nepravidelný fragment pálené cihly, téměř uprostřed je nesouměrně s jakoukoli vodorovnou hranou umístěn kolek v dvojitém rámečku. Jistými znaky jsou první tři písmena LEG a poslední písmeno A, střed kolku je nečitelný. Nad a pod kolkem v protilehlých rozích cihly se nachází provrtané otvory. Na zadní straně předmětu je okolí obou otvorů poničeno novodobými lomy. Také se zde nachází inkoustový nápis „Úlomek římské cihly s kolkem. Ze Svišťova v Bulhar“. Protože se jedná o fragment cihly, u které neznáme přesné rozměry, nelze s jistotou určit, o jaký typ stavebního materiálu se jedná. Pravděpodobně jde o laterculi, typ římské stavební cihly. Na zadní straně se nachází čerstvý lom, kde je možné

43) Další předměty pod jménem Rudolfa Machka nebyly v seznamech nalezeny.

44) Josef Škorpil (1856–1931) se stal ředitelem Západočeského muzea v Plzni na celých 37 let. Více o osobě Josefa Škorpila viz J. ČADÍK – V. ŠKORPIL, *Bratři Škorpilové ve vzpomínkách*, s. 5–18.

určit barvu hlíny jako červeno žlutou (Munsell 5YR 7/6), vrchní patina je spíše světle červená až červená (Munsell 25YR 6/6).⁴⁵⁾ Rozm.: max. šířka 14,5 cm; max. výška 14 cm; kolek 8,8 × 2,7 cm; inv. č. 1160 (obr. 1:C1).

Výhodnocení: Bohužel díky poničenému kolku je těžké určit jeho výrobce. Údaj z muzejní evidence označuje za místo původu bulharské město Svišťov, v jehož blízkosti se nachází antická lokalita. Římský tábor Novae/Svišťov se nachází v severním Bulharsku mezi pohořím Haim a řekou Dunaj na území bývalé provincie Moesie a je spojen se dvěma legiemi – legio VIII Augusta a legio I Italica.⁴⁶⁾ V případě grafitového oklepku nebo počítačové úpravy fotografie nálezu vystoupila další část reliéfu, a to takto LEG [I II]A. Přistoupím-li k interpretaci výše uvedených skutečností, nabízí se nám možnost hodnotit kolek jako LEG [I IT]A, tedy kolek legio I Italica.⁴⁷⁾ Nálezové okolnosti cihly a vzdálenost jednotlivých znaků tuto možnost nevylučují. Nevýhodou je nedostatečný počet analogií pro zkrácenou variantu kolku končící na písmeni „A“. Renate Kurzmanna a Tadeusz Sarnowski potvrzují možnost existence kolku LEG ITA.⁴⁸⁾ Jedná se o nálezy cihel typu bipedalis, datované do druhé poloviny třetího století nalezené při výzkumu Novae v roce 1985.⁴⁹⁾ Nicméně je možné připustit, že za písmenem A se nacházela ligatura, kdy písmeno L vychází z paty předchozího znaku a v podstatě je redukováno na svislou linku. Tato

45) Munsell soil-color charts, with genuine Munsell color chips, NY 2000.

46) Moesia byla za vlády Domitianovi v roce 89 n. l. rozdělena na Moesii Superior a Moesii Inferior. Novea bylo součástí Moesie Inferior. Po založení provincie kolem roku 44 n. l. byla na území Moesie vyslána Legie VIII Augusta. Ta se kolem roku 45 n. l. usídlila v Novae, bohužel z dob jejího pobytu zde máme stále málo archeologických dokladů. V roce 70 n. l. byla nahrazena Legií I Italikou, která zde vydržela až do pozdní antiky. Viz Ludvík SVOBODA (ed.), *Encyklopedie antiky*, Praha 1974, s. 391; Více informací o historii výzkumu viz údaje dostupné z URL: <<https://canabaenovae.wordpress.com/the-camp/history-of-excavations-and-survey/>> [cit. 15. 8. 2015]; Piotr DYCZEK, *Novae – 40 years of excavations*, Warszawa 2001.

47) Např. podle: Ulrich BRANDL, *Untersuchungen zu den Ziegelstempeln römischer Legionen in den nordwestlichen Provinzen des Imperium Romanum*. Katalog der Sammlung Julius B. Fritzmeier, Passauer Universitatsschriften zu Arch. 6, Rahden 1999, s. 48–53.

48) Pro typ kolku není uvedena obrazová příloha, autorka se pouze odkazuje na práci, kde se objevují tyto verze. Viz Tadeusz SARNOWSKI, *Die Ziegelstempel aus Novae*, *Archeologia* 34, 1983, s. 17–61, Taf. VI:X1, Taf. VIII:4, 20. Tato varianta pochází z Plisky a je spojena se jménem K. Škorpila.

49) Renate KURZMANN, *Roman Military Brick Stamps: A Comparison of Methodology*, BAR International Series, Oxford 2006, s. 135.

varianta je datována také do druhé poloviny 3. století.⁵⁰⁾ Nález kolkované cihly nedaleko bulharského Svišťova by podle historických i archeologických dokladů mohl obsahovat kolek nejen 1. legie Italiky, ale také 8. legie Augusty. Pokud připustíme možnost, že se nám některý ze znaků plně nedochoval, je možné podobu kolku interpretovat v podobě Legio VIII Augusta (LEG[VIII]A). Pro tuto variantu nenasvědčuje vzdálenost mezi písmenem G a prvním I, kam se v porovnání s šířkou ostatních znaků nevejde další litera. U. Brandl ani R. Kurzmann⁵¹⁾ neuvádí analogii, kde kompletní kolek 8. legie končí pouze písmenem A.

Na základě rozboru kolku cihly se přikláním k možnosti interpretovat cihlu jako stavební materiály Legio I Italica, který můžeme podle výše uvedených rámcových analogií datovat do druhé poloviny 3. století.

Lampa L1

Popis: Lampa je mandlovitého tvaru, na jejímž zašpičatělém konci se nachází ohořelý otvor pro knot, zatímco na protější straně je poškozená a pravděpodobně jí chybí držátko/ouško.⁵²⁾ Vespod se nachází prstencovitá nožka. V polovině výšky kahanu je ostrý zlom. Horní polovina stoupá strmě až k plnicímu otvoru, ten je zakončen vývalkem. Uprostřed mezi otvorem pro knot a plnicím otvorem se nachází florální motiv. Vše je spojeno méně zřetelnou plastickou linií v kuželovitém tvaru, která se ve střední části zcela vytrácí. Po stranách je lampa zdobena pásem vejcovce, který je lemován plastickými lištami. V místě hořáku jsou patrné plastické symboly. Rozm.: délka 9,1 cm; šířka 6,1 cm; inv. č. 1161 (obr. 2:L1).

Výhodnocení: Lampu můžeme na základě shodných znaků přiřadit do skupiny syropalestinských lamp. Jejich hlavním znakem je nápadný zlom na těle, sklopené a dekorované tělo, které přechází v široký plnicí otvor zakončený vystouplým kroužkem. Pod ním se objevuje další typický reliéfní prvek, kterým je vystouplá linie spojující otvor pro knot a plnicí otvor do hruškovitého tvaru. Dalším prvkem častým v syropalestinské produkci je prstencovitá nožka.⁵³⁾ Syropalestinský původ dokládá i téměř identická výzdoba, která se nachází na lampě původem ze Sýrie, která byla získána

50) R. KURZMANN, *Roman Military Brick Stamps: A Comparison of Methodology*, s. 133.

51) R. KURZMANN, *Roman Military Brick Stamps: A Comparison of Methodology*; U. BRANDL, *Untersuchungen zu den Ziegelstempeln römischer Legionen in den nordwestlichen Provinzen des Imperium Romanum*.

52) Doloženo analogiemi viz níže.

53) Tihamér SZENTLÉLEKY, *Ancient lamps*, Budapest 1969, s. 130.

v roce 1974 v Damašku pro muzeum v Trevíru.⁵⁴⁾ Další taková lampa byla získána na bazaru v Jeruzalémě pro muzeum v Trevíru, ta pochází z Palestiny.⁵⁵⁾ Autoři datují tyto lampy do rozmezí 4. až 7. století.⁵⁶⁾

Na základě získaných analogií můžeme za původ lampy označit syro-palestinskou oblast, pouze časové zařazení těchto lamp je problematické. Hlavní produkce by mohla být datována do 5. století, přesto se syro-palestinské lampy objevují v datovatelných kontextech ještě v 8. století.⁵⁷⁾

Lampa L2

Popis: Lampa světle hnědé barvy s okrovými odstíny. Okrouhlé polokulovité tělo je bez nožky, která je na rovném dně vyznačena dvěma rytými liniemi. Na jímku navazuje trojúhelníkový hořák s dvěma volutami po stranách. Na jeho protější straně se nachází reliéfně zdobené ouško čtvercového průřezu se dvěma rýhami z vnější i z vnitřní strany. Ouško vychází z horní hrany jímky a pokračuje až ke dnu kahanu. Kruhový medailon je lemován dvěma soustřednými kruhovými rýhami. V jeho střední části, avšak asymetricky, se nachází plnicí otvor, kolem něhož je vyobrazený delfín, na kterém se nachází drobné zbytky bílé barvy/glazury. Delfín směřuje vpravo od ucha přes horní okraj plnicího otvoru k hořáku. Zadní ocasní ploutev je trojitě rozeklaná, hřbetní ploutvička se mu lehce ztrácí, zato břišní ploutve má výrazné. Podle Waltersovy typologie naše lampička spadá do I. kategorie lampiček s trojúhelníkovým/srdcovitým hořákem. Podle Baileyho typologie patří studovaná lampa do typu A, který odpovídá tvarům podle dalších autorů jako Loescheke typ I, Dressel – Lamboglia, typ 9ABC, Bronnel type XXII, Leibundgut type V–VII, Ponsich typ IIA, Walters typ 78–80, Heres typ B, Deneauve typ IV nebo Provoost typ IV, 2, var. 1. Podle tvaru hořáku můžeme přiřadit studovanou lampu užšímu typu I B/C.⁵⁸⁾ Rozm.: délka 10,8 cm; šířka 5,9 cm; délka bez ouška 8,6 cm; inv. č. 1162 (obr. 2:L2).

Výhodnocení: Studovaná lampa má ve svém medailonu vpravo a směrem dolů plovoucího delfína. Jedná se o běžný námět prostupující celé období výroby římských lampiček. V katalogu Britského muzea se samotný

54) Annette ZEISCHKA – Dieter AHRENS – Alfred ZEISCHKA, *Licht Durch die Jahrtausende*, Trier 1997, nestránkováno, č. 293.

55) Tamtéž, č. 294.

56) T. SZENTLÉLEKY, *Ancient lamps*, s. 130; A. ZEISCHKA – D. AHRENS – A. ZEISCHKA, *Licht Durch die Jahrtausende*, nestránkováno.

57) T. SZENTLÉLEKY, *Ancient lamps*, s. 130.

58) Siegfried LOESCHKE, *Lampen aus Vindonissa*, Zürich 1919, s. 213, Abb. 1.

delfín na našem typu lampy nenachází. V porovnání s ostatními mořskými motivy katalogu se delfín blíží obrazu na vzoru Q972.⁵⁹⁾ Od našeho motivu se liší členitostí a počtem ploutví, kdy náš delfín postrádá jednu spodní (řitní ploutev),⁶⁰⁾ a má jinak členěnou ocasní ploutev a ploutve prsní. Přesto je v katalogu uvedeno, že se motiv delfína nachází na kampánských lampách typu Loeschcke I.⁶¹⁾ V boloňském muzeu je uložena lampa shodného typu se stejným motivem.⁶²⁾ Je přiřazena k typu Loeschcke I B/C, motiv rámuje dvě rýžky a delfín má shodnou hřbetní ploutvičku. V Herculeanu byla nalezena analogie zkoumaného motivu,⁶³⁾ nachází se však na jiném typu lampy Loeschcke II, která postrádá voluty. Delfín na herkulánské lampičce směřuje vpravo, jako zkoumaný delfín má pod sebou plnicí otvor a stejně trojitě členěnou ocasní ploutev, zatímco řitní ploutev mu chybí. Liší se pouze ploutví na boku. Motiv je rámován dvěma soustřednými kružnicemi. Lampa je datována do doby Tiberiovy s tím, že výroba pokračovala až do flaviovského období.

K určení původu může pomoci charakteristika hlíny, lampy byly obvykle vyráběny z načervenalé hlíny, nicméně záleží na lokalitě. H. B. Walters přiřazuje červenohnědou barvu k výrobkům z Kypru, cihlově červenou výrobkům z Naukratidy, zatímco kampánská produkce byla vyráběna ze zeleno-žluté či nahnědlé hlíny.⁶⁴⁾ Studovaná lampa je vyrobena z velmi světlé hnědé hlíny (Munsell 10YR 8/3 případně 8/4),⁶⁵⁾ což by mohlo potvrzovat její pompejský původ. D. Bailey uvádí, že z první kategorie Loeschkeho typologie se v Pompejích nachází nejčastěji lampy typu IC s ouškem.⁶⁶⁾

59) Donald Michael BAILEY, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum. Roman Lamps made in Italy*, London 1980, s. 191, Q972.

60) Delfín obecný (říše: Animalia, kmen: Chordata, Třída: Mammalia, řád: Cetacea, čeleď: delfinovití) má pouze čtyři ploutve, jednu hřbetní, dvě prsní ploutve a jednu ocasní.

61) D. M. BAILEY, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum*, s. 78.

62) Maria Cristina GUALANDI GENITO, *Lucerne fittili delle collezioni del museo civico archeologico di Bologna*, Bologna 1977, s. 101, no. 190.

63) Maria ANNECCHINO, *L'Instrumentum domesticum di ercolano e Pompei*, Roma 1977, s. 80, typ VI B.

64) Henry Beauchamp WALTERS, *Catalogue of the bronzes, greek and roman lamps in the British museum*, London 1914, s. XVI.

65) Munsell soil-color charts, with genuine Munsell color chips, NY 2000.

66) D. M. BAILEY, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum*, s. 135. Pro lampy typu IC a IB/C je doložena výroba i v Panonii. Viz Robert FREČER, *Rímske lampy z pohrebísk Gerulaty*, Praha 2012, s. 19 (Diplomová práce obhájená na Ústavu pro klasickou archeologii FF UK).

Většina autorů⁶⁷⁾ datuje typ lampy s volutovým hořákem do rozmezí mezi poslední čtvrtinou prvního století př. n. l. až do první čtvrtiny druhého století n. l. S. Loeschcke uvádí, že v době Tiberiovy vlády tento typ upadá.⁶⁸⁾ Motiv delfína se objevuje v průběhu celého vývoje římských lamp, nedá se tedy na základě vyobrazení přesněji datovat.

Balsamarium B1

Popis: Skleněné balsamárium s vysokým, směrem k okraji se rozšiřujícím hrdlem, je rozlomeno na dva kusy. Ty je možné spojit a lze tedy odhadnout celkovou výšku, která by byla 12,6 cm. Okraj je zatočený směrem dovnitř. Tělo balsamária je mírně vyduť a zploštělá a pozvolna navazuje na dlouhé hrdlo v jedné čtvrtině celkové výšky. Na povrchu lahvičky je mírná koroze, přesto v některých místech je vidět bezbarvé zabarvení skla. Svým tvarem tento tvar odpovídá typu Is. 28b, ale i kategorii Is. 82B.⁶⁹⁾ Rozm.: předpokládaná výška 12,6 cm; max. výduť 3,4 cm; průměr ústí 2 cm; inv. č. 1163 (obr. 3:B1).

Vyhodnocení: Mezi analogické předměty patří balzamária ze sbírek Národního muzea v Bělehradu, výška lahviček se pohybuje od 7,2 cm do 14,5 cm.⁷⁰⁾ Všechny příklady jsou světlezelené barvy a jsou zařazeny do produkce druhého století. Další analogie pochází z Francie.⁷¹⁾ V tomto případě je lahvička určena tvarově jako Is. 82B2. Se zkoumaným unguentariem má stejné ploché dno a nevýraznou výduť, která ale v tomto případě přechází v krček o něco níže a je více zploštělá. Výška této lahvičky je 11,5 cm a pochází z datovaného kontextu do první poloviny druhého století. Podle C. Issingové se oba výše zmiňované tvary začínají vyrábět během druhé poloviny prvního a druhého století. Nálezy typu Is. 28 pocházejí z např. z Locarna, Pompejí, Siphnu, Dura Europy, Nimes, nebo Colchesteru.⁷²⁾ Nálezy tvaru Is. 82B2 datované do prvního století pocházejí z Almese

67) Např. D. M. BAILEY, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum*, s. X; T. SZENTLÉLEKY, *Ancient lamps*, s. 69; Michel PONSICH, *Les lampes romaines en terre cuite de la Maurétanie Tingitane*, Rabat 1961, s. 31.

68) H. B. WALTERS, *Catalogue of the bronzes, greek and roman lamps*, s. XVI.

69) Clasina ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, Groningen–Djakarta 1957.

70) Mira A. RUŽIC, *Rimsko staklo u Srbiji*, Beograd 1994, s. 26, č. 230–332.

71) (Saint Paul Trois Chateaux) Janick ROUSSEL-ODE, *Le verre antique dans les chefs-lieux de cités de la moyenne vallée du Rhône*, Monographies Instrumentum 49, Montagnac 2014, s. 284, č. 500.

72) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 42–43.

nebo Pallazzolo Vercellese (Turínské muzeum), Dury Europos, zatímco např. z Trevíru, Remagenu nebo Lemesu pocházejí ze století druhého.⁷³⁾

Srovnáním těchto výsledků můžeme tedy zařadit zkoumané unguentarium mezi typy Is. 28b/82B2, do časového horizontu od druhé poloviny prvního až do druhého století.

Balsamarium B2

Popis: Skleněné balsamarium s velmi úzkým vysokým hrdlem, mírně se rozšiřujícím směrem k okraji. Hrdlo je rozevřeno do stran a okraj je přelomený dovnitř. Výduť je lehce vyduť a stoupá strměji nahoru k hrdlu, není zploštělá jako u předchozího typu a v přechodu mezi tělem a krkem lze uvažovat o mírném zaškrcení. Balsamarium má ploché dno a není zbarvené; na jeho povrchu je vidět mírná koroze. Podle C. Isingsové můžeme balsamarium začlenit jako tvar Is. 82B1,⁷⁴⁾ kterému se přiřazuje označení „palicovitý tvar“. Některé lahvičky tohoto typu nemají výrazněji širší tělo než samotný krk a zároveň mohou být jak podsadité, tak štíhlé.⁷⁵⁾ Rozm.: výška 12,2 cm; max. výduť 2,6 cm; průměr ústí 2 cm; inv. č. 1164 (obr. 3:B2).

Výhodnocení: V katalogu muzea v Padově nalezneme první analogii pro zkoumanou skleněnou lahvičku.⁷⁶⁾ Se zkoumanou lahvičkou mají shodné rozměry, pouze naše balsamarium má výraznější zúžení mezi okrajem a tělem. Bohužel není známa provenience. Autor zařazuje balsamarium pod tvar Is. 82/B1 a datuje jej do prvního století. Věrná analogie, co se týče tvaru, se nachází v soukromé sbírce dr. Semerau-Siemianowskiegiho.⁷⁷⁾ Na ploché dno nasedá šikmo stoupající tělo, které v jedné čtvrtině výšky přechází v hrdlo, to se pozvolna rozšiřuje směrem k okraji. Autorka datuje balsamarium na přelom třetího a čtvrtého století.⁷⁸⁾ C. Isingsová typ 82B1 datuje výjimečně do prvního století, nejčastěji do století druhého. Ojediněle uvádí datované nálezy z třetího až čtvrtého století, např. z Remagenu nebo z Karanis.⁷⁹⁾

Srovnáním těchto výsledků můžeme tedy zkoumanému balsamariu přiřadit tvar Is. 82B1 a datovat jej do širokého rozmezí mezi první a čtvrté století s hlavní produkcí tvaru ve druhém až třetím století.

73) Tamtéž, s. 99.

74) Nutno však podotknout, že Issingsová neřadí do tohoto typu zaškrcení.

75) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 98–99.

76) Girolamo ZAMPIERI, *Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova*, Padova 1998, s. 82, č. 118.

77) Barbara FILARSKA, *Szkła starożytne, katalog naczyń*, Warszawa 1952, s. 215, č. 301.

78) Publikace byla vydána 5 let před vydáním Issingsové typologie.

79) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 98–99.

Balsamarium B3

Popis: Unguentarium s rovným dnem a výduť, která končí mezi třetinou a polovinou výšky lahvičky, můžeme přiřadit k typu Is. 28.⁸⁰⁾ Hrdlo se naopak znovu lehce rozevírá a je zakončeno otevřeným okrajem přeloženým dovnitř nádoby. Na povrchu je patrná mírná koroze. Rozdíl mezi tvary 28a a 28b je ve výšce těla v poměru ke zbytku těla. V typu 28a tvoří tělo jednu polovinu nádoby, zatímco v typu 28b je tělo nižší a tvoří pouze $\frac{1}{3}$ nebo $\frac{1}{4}$ celkové výšky. Rozm.: výška 10,2 cm; max. výduť 3 cm; průměr ústí 2,2 cm; inv. č. 1165 (obr. 3:B3).

Výhodnocení: Podobný nález vlastní muzeum v Padově.⁸¹⁾ V porovnání se zkoumaným kusem nalezneme rozdíl pouze v nasazení hrdla na tělo, které je na studované lahvičce o něco níže (viz popis). Tělo lahvičky z Padovy tvoří jednu polovinu celkové výšky, autor ji přiřazuje tvar Is. 28a a datuje do prvního až druhého století. Další příklady jsou uloženy v Muzeu v Bělehradu.⁸²⁾ Všechny lahvičky jsou datovány do rozmezí druhého až třetího století a přiřazeny k tvaru Is. 28. Podle C. Isingsové pochází nálezy typu Is. 28 např. z Locarna, Pompejí, Siphnu, Dura Európos, Nimes, nebo Colchestru. Tento typ lahvičky byl velmi rozšířený a vyráběl se až do čtvrtého století.⁸³⁾

Dle výše uvedených příkladů nelze určit, zda tvar náleží k typu Is. 28a či Is. 28b a nelze blíže datovat než do rozmezí mezi prvním a čtvrtým stoletím.

Balsamarium B4

Popis: Skleněné balsamárium s konkávním dnem, ze kterého vychází šikmé stěny nádoby. Tělo nádobky je zvoncovitě konvexně prohnuté a hrdlo se znatelně rozšiřuje směrem k okraji. U okraje je lahvička mírně poškozená, má promáčklé hrdlo. Na povrchu bezbarvého balsamária je patrná koroze. Dle doložených analogií můžeme přiřadit unguentariu tvar Is. 82B1/B2.⁸⁴⁾ Rozm.: výška 12,6 cm; max. výduť 3,5 cm; průměr ústí 2,3 cm; inv. č. 1166 (obr. 3:B4).

Výhodnocení: Velmi přesná analogie byla nalezena v Brigetiu,⁸⁵⁾ datována je do druhého století. Další tvarově podobné balsamárium pochází

80) Tamtéž.

81) G. ZAMPIERI, *Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova*, s. 82, č. 117.

82) M. A. RUŽIC, *Rimsko staklo u Srbiji*, s. 27, č. 217–227.

83) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 42–43.

84) Tamtéž.

85) László BARKÓCZI, *Pannonische Glasfunde in Ungarn*, Budapest 1988, s. 115, č. 200.

z Mohuče.⁸⁶⁾ Na rozdíl od předchozího příkladu je o pět centimetrů vyšší a má širší průměr dna. Toto balsamarium je přiřazeno k typu Is. 82B2 a datováno do druhého století. Podobné unguentarium pochází z jihozápadního Ruska.⁸⁷⁾ Je datováno do druhého až třetího století a přiřazeno k typu Is. 82B2. Z muzea v Aquileii pochází podobně datovaný kus, který je popsán jako Is. 82B1.⁸⁸⁾ Datované nálezy těchto tvarů (2.–3. století) pocházejí např. z Trevíru, Cologni, Remegenu, Heerlenu nebo Limassolu. C. Isingsová nabízí nálezy i z prvního století, hlavní produkce je však ve století druhém až třetím.⁸⁹⁾

Na základě uvedených analogií můžeme tvar přiřadit k typu Is. 82B1/B2 a datovat jej do rozmezí druhého až třetího století. Počátky výroby lze však hledat v prvním století.

Balsamarium B5

Popis: Skleněná válcovitá lahvička má kruhové vně mírně vypouklé dno. Válcovité tělo je mírně zúžené pod okrajem, který se nálevkovitě rozšiřuje. Část okraje je odlomený. Tělo je přibližně ve dvou třetinách výšky mírně promáčkklé dovnitř a celý povrch je výrazně opalizovaný. K tomuto tvaru se mi nepodařilo nalézt přesnou analogii antické provenience. Na základě konzultace s PhDr. Hedvikou Sedláčkovou (Archaiia Brno o.p.s.)⁹⁰⁾ řadím nádobku k novověkým lékárenským lahvičkám. Rozm.: výška 5,2 cm; průměr dna 3,6 cm; průměr ústí 3,1 cm; inv. č. 1167 (obr. 3:B5).

Výhodnocení: Analogie dokládající renesanční původ pochází z Lüneburgu.⁹¹⁾ Jedná se o lahvičky válcovitého tvaru s výrazně konkávním dnem a zúžením pod hrdlem, které jsou datované do přelomu 16. a 17. století. Výška lékárenských lahviček se pohybuje mezi 3,7 a 6,4 cm. Dalším příkladem ze zahraničí je nádoba z muzea ve městě Grenenplan.⁹²⁾ Jedná se o stejný typ jako předchozí. Na území České republiky byla podobná lahvička nalezena v Olomouci. Výzkum PhDr. Hedviky Sedláčkové v Mahlerově ulici č. p. 15 nebyl dosud publikován, informace pochází pouze z ústního sdělení a osobních záznamů. Analogická válcovitá lahvička s lehce vydutým dnem, mírným esovitým prohnutím stěny těla a zúžením pod hrdlem, které

86) Edith SPARTZ, *Antike Gläser*, Kassel 1967, č. 77.

87) Ursula LIEPMANN, *Glas der antike*, Hanover 1982, s. 67, č. 62.

88) Maria Carina CALVI, *I vetri romani del Museo di Aquileia*, Aquileia 1968, tav. A:4.

89) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 99.

90) Děkuji PhDr. Hedvice Sedláčkové CSc. za literaturu a konzultaci.

91) Edgar RING, *Glaskultur in Niedersachsen*, Husum 2003, s. 172, č. 6.002.

92) Regina FRITSCH – José KASTLER, *Renaissance im Weserraum*, Band 1, Katalog, München–Berlin 1989, s. 338, č. 585.

přechází ve vykloněný okraj, se zde nalezla ve více případech (většinou zlomkovitě). Podle H. Sedláčkové jsou datovány na přelom 16. a 17. století.⁹³⁾ Další analogii můžeme uvést z Bedřichova u Jablonce nad Nisou, kde byly nalezeny podobné flakónky v místě zaniklé sklárny ze 17. století.⁹⁴⁾

Lahvičku tedy můžeme zařadit na základě předložených analogií spíše do renesanční produkce přelomu 16. a 17. století. Uvnitř nádoby je zachován štítek s názvem „Vrbka u Velehradu“, což může naznačovat místo nálezů. V archeologické sbírce muzea ve Vysokém Mýtě se nenachází žádný předmět s tímto místem nálezů.⁹⁵⁾

Balsamarium B6

Popis: Fragment skleněného balsamária má zakulacené dno a jednoduchý kuželovitý tvar. Úprava povrchu nádoby vytváří mramorový efekt. Na povrchu jsou patrné drobné tmavé skvrny. Zlomek unguentaria nelze s jistotou zařadit do typologie podle C. Issingové. Nejpravděpodobnější možností se zdá tvar Is. 8, který se vyznačuje úzkým tělem se zúžením.⁹⁶⁾ Rozm.: min. výška 7,9 cm; inv. č. 1168 (obr. 3:B6).

Výhodnocení: Výrazným zdobným prvkem je mramorované sklo, které se vytvořilo přidáváním bílých nitek k tavenému materiálu. Při foukání nádoby se materiály propojily a vytvořily mramorový vzhled.⁹⁷⁾ Tento trend se objevuje již během prvního století.⁹⁸⁾ Tvarově analogické příklady můžeme nalézt v Padově.⁹⁹⁾ Tato balsamária jsou přiřazena ke tvaru Is. 8 a datována do první poloviny prvního století. Typ Is. 8 byl velmi oblíbeným a užívaným tvarem, dnes se nalézá na mnoha římských nalezištích. Forma se rozšířila po polovině prvního století a jeho časté nálezy máme doloženy i na vesuvských lokalitách.¹⁰⁰⁾

93) Za ústní sdělení a poskytnutý materiál děkuji PhDr. Hedvice Sedláčkové, CSc.

94) Marcela STARÁ – Lubor LACINA, *Výsledky archeologického průzkumu bývalé sklárny v Bedřichově (u Jablonce nad Nisou)*, Historické sklo. Sborník pro dějiny skla 4, 2007, s. 108.

95) D. VÍCH, *Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, katalog archeologické sbírky*.

96) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 25.

97) J. ROUSSEL-ODE, *Le verre antique dans les chefs-lieux de cités de la moyenne vallée du Rhône*, s. 142.

98) Tamtéž, s. 143.

99) G. ZAMPIERI, *Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova*, s. 92, č. 136, 137.

100) C. ISSINGS, *Roman glass from dated finds*, s. 25.

Fragment spony K1

Popis: Pod katalogovým číslem K1 je uveden zlomek zachycovače neidentifikované spony. Fragment je silně poškozen korozí, nelze tudíž určit, zda na sobě nesl nějakou výzdobu. Rozm.: délka 1,9 cm; šířka 0,7 cm; váha 1,9 g; inv. č. 1169 (obr. 4:K1).

Výhodnocení: Vzhledem k nepotvrzeným nálezovým okolnostem, nelze sponu zařadit typologicky ani časově.

Spona K2

Popis: Bronzová spona je zdobena cibulovitým knoflíkem na hlavici lučíku. Knoflík má oválný tvar a je fasetován. V napojení zachycovače a lučíku a knoflíku jsou umístěna ozdobná kolečka s příčnými zářezy. Na zachycovači jsou patrné plastické lišty. Lučík má pravidelný polokruhovitý tvar s lichoběžníkovitým průřezem. Zachycovač je hranolový a mírně poškozený korozí. Chybí postranní raménka a jehla. Spona má tmavě zelenou patinu a mírné známky koroze. Dvojdílná spona může být zařazena mezi římsko-provinciální spony, konkrétně k ramínkovitým sponám s cibulovitými knoflíky. Můžeme ji na základě shodných znaků, kterými jsou fasetované protáhlé knoflíky a geometricky zdobená nožka, stejně dlouhá jako lučík, zařadit do kategorie Keller/Pröttel IIA.¹⁰¹⁾ Rozm.: délka 6,4 cm; šířka lučíku 0,5 cm; šířka zachycovače 0,6 cm; váha 13,5 g; inv. č. 1170 (obr. 4:K2).

Výhodnocení: V českém a moravském prostředí se podobný typ spony podařilo nalézt v Praze-Šárce,¹⁰²⁾ Lahošti (okr. Teplice) a rovněž v kolekci z Uherského Hradiště.¹⁰³⁾ V. Sakař uvádí, že se jedná o artefakty u nás nalézané poměrně často,¹⁰⁴⁾ a že většina našich nálezů cibulovitých spon je datována do druhé poloviny čtvrtého století.¹⁰⁵⁾ Ze zahraničních příkladů

101) Philipp Marc PRÖTTEL, *Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln*, Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 35, 1991, č. 1, s. 355, Abb. 2:A; Ellen SWIFT, *Regionality in dress accessories in the late Roman west*, Monographies Instrumentum 11, Montagnac 2000, s. 22, Tab. B (kategorie 2ii).

102) Vladimír SAKAŘ, *Spony s cibulovitými knoflíky ve střední Evropě*, Památky archeologické 52, 1961, č. 2, s. 431, obr. 2:6.

103) Michaela NIKOLAJEVOVÁ, *Spony s cibulovitými knoflíky v Čechách a na Moravě*, Hradec Králové 2015 (Bakalářská práce obhájená na FF UHK).

104) V. SAKAŘ, *Spony s cibulovitými knoflíky ve střední Evropě*, s. 430. Databe neodpovídá časovému rozhraní Pröttel 2A.

105) Tamtéž, s. 432.

lze uvést pro srovnání bronzovou sponu nalezenou ve Vídni.¹⁰⁶⁾ Tato spona je určena jako typ Keller/Pröttel IIA a datována do první poloviny čtvrtého století. Odlišnost v porovnání se studovanou sponou vidíme pouze v průřezu zachycovače a zdobené vrchní hraně lučíku. Další analogii z Lauriacu uvádí ve svém katalogu W. Jobst.¹⁰⁷⁾ Typ IIA zařazuje do rozmezí let 310–350.¹⁰⁸⁾ Skupina Pröttel IIA je shodně autory zařazena do první poloviny čtvrtého století.¹⁰⁹⁾ Nejčastěji se typ II objevuje v západních provinciích a Podunají. Konkrétně v Germánii, Panonii, Belgice a Galii Lugdunensis, kde tvoří kolem dvaceti procent všech cibulovitých spon. V dalších provinciích, např. Raetii, Noricu či Británii, tvoří přibližně desetinu všech nálezů.¹¹⁰⁾ Za místo výroby spon s cibulovitými knoflíky je obecně považováno Podunají.¹¹¹⁾

Šipka K3

Popis: Bronzová litá trojbřítá šipka s kruhovou tulejkou. Průřez je u hrotu trojúhelníkovitý, směrem k tulejce spíše kruhový s patrnými třemi bříty. Tvar šipky je nepravidelný. Patina je tmavě zelená až hnědá. Exemplář je kompletní. Rozm.: délka 3,1 cm; šířka 0,9 cm; váha 3,1 g; inv. č. 1171 (obr. 4:K3).

Vyhodnocení: Trojbřítá šipka s tulejkou je na základě Cleuziho typologie¹¹²⁾ datována na přelom čtvrtého a pátého století př. n. l. Studovaná šipka se blíží typu 24 podle J. Chochorowského. Tento typ se vyskytuje v materiální náplni vekerzucké kultury a je datován od poloviny šestého století

106) Sebastian SCHMID, *Die römischen Fibeln aus Wien*, Wien 2010, s. 116, č. 243.

107) Werner JOBST, *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*, Linz 1975, s. 185, č. 241.

108) Tamtéž, s. 97.

109) S. Petkovic pro tento typ spony (dle její typologie typ 34B(2)) precizuje datování na první čtvrtinu čtvrtého století. Sofija PETKOVIC, *Crossbow fibulae from Gamzigrad (Romuliana)*, STARINAR LX, 2010, s. 120.

110) E. SWIFT, *Regionality in dress accessories in the late Roman west*, s. 31, 41, fig. 17, 37.

111) Jiří MUSIL, *Pozdně římská spona s cibulovitými knoflíky z Bíz Šoviše (oáza el-Héz, Egypt)*, Archeologie ve středních Čechách 15, 2011, č. 1, s. 519; Ivan PEŠKAŘ, *Fibeln aus der römische Kaiserzeit in Mähren*, Praha 1972, s. 136; W. JOBST, *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*, s. 95.

112) Typologie šipek podle Serge CLEUSIOU, *Les pointes de flèche, scythiques 'en proche et moyen Orient, Le plateau iranien et l'Asie centrale dès origines à la conquête islamique*, Paris 1977, s. 189, fig. 1.

(spíše však přelom 6. a 5. století) až do poloviny třetího století př. n. l.¹¹³⁾ Datace tohoto typu tzv. skytských šipek je podle obdobných slovenských a českých nálezů (Molpír u Smolenic a hradiště Křenovice) hledána v halštatském období (8.–5. století) s přesahem až do střední doby laténské.¹¹⁴⁾ Srovnáním se zahraničními typologiemi lze říci, že se jedná o typologicky pozdní typ trojhrané šipky, kterou je možné datovat do rozmezí od 6./5. století do poloviny 3. století př. n. l.

Šipka K4

Popis: Bronzová litá šipka s hrotem. Tulejka se směrem k hrotu zužuje, přechází v tělo šipky a nakonec tvoří středové žebro. Průřez tuleje je kruhový, zato průřez listu má tvar kosočtverce. Koroze je poškozena část tuleje a také obě křídélka. Patina je tmavě zelená, místy se stopami světlejší měděnky. Rozm.: délka 4,1 cm; šířka 1,3 cm; váha 4,2 g; inv. č. 1172 (obr. 4:K4).

Výhodnocení: Šipky podobného tvaru se vyskytují již v době bronzové,¹¹⁵⁾ není tedy jednoduché ji jednoznačně zařadit. Šipka s tulejkou a listovitým hrotem se objevuje v římské armádě od republikánského období.¹¹⁶⁾ Uvést můžeme i železný exemplář z českého prostředí z mladší doby římské.¹¹⁷⁾

Šipka K5

Popis: Bronzová šipka s hranolovitým hrotem a trnem. Hrot má nepravidelný čtvercový průřez. Přibližně v polovině celkové délky je schůdkem oddělen dlouhý zužující se trn s kruhovým průřezem. Patina je světle až tmavě zelená. Rozm.: délka 7 cm; šířka 0,6 cm; váha 8,8 g; inv. č. 1173 (obr. 4:K5).

113) Jan CHOCHOROWSKI, *Die Vekerzug-Kultur: Charakteristik der Funde*, Warszawa 1985, s. 88, 90, Abb. 25:24, Abb. 27.

114) Skytské šipky byly nalezeny např. ve Smolenicích a Křenovicích jsou datovány do (pozdního) Halštatu. Viz Tadeusz SULIMIRSKI, *Scythian Antiquities in Central Europe*, *The Antiquaries Journal* 25, 1945, s. 1–11; Miloš HLAVA, *Nové halštatské nálezy z hradiště u Křenovic (okr. Přešov)*, *Pravěk* NR 12, 2002, s. 121–132, obr. 1:7, 8.

115) Luboš JIRÁŇ (ed.), *Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová*, Praha 2008, s. 218, 132:9. Analogický nález bronzového hrotu šípky s tulejí a křídélky z doby bronzové (HaA2 – HaB2–3) pochází z hradiště Kladk, viz David VÍCH, *Kladky – neznámé hradiště na severozápadní Moravě*, *Památky archeologické* 103, 2012, s. 247, obr. 12:13.

116) Viz Mike BISCHOP – Jonathan Charles Nelson COULSTON, *Roman military equipment*, London 1993.

117) Vladimír SALAČ (ed.), *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*, Praha 2008, s. 150, obr. 88:14.

Výhodnocení: Šipka patří mezi typy s úzkým hrotem trojhranného nebo čtverhranného průřezu a dlouhým řapem, které nacházíme ve větší míře např. v Německu a společně s trojbokými šípkami se širokými listy a řapem jsou nalézány na celém území impéria.¹¹⁸⁾ Hroty kvadratického profilu s dlouhým řapem byly získány např. v auxiliárním táboře v Abusině.¹¹⁹⁾ Analogické bronzové nálezy datované do doby starší římské (konkrétně z prvního století až časného druhého století) pocházejí i z tábora v Xantenu a jeho okolí. Z doby Neronovi pochází soubory s tímto typem šipek, který mohl však sloužit i jinému než vojenskému účelu, např. k lovu.¹²⁰⁾ Další paralely známe z Vindonissy, kde můžeme pozorovat velmi dobrou tvarovou shodu s popisovaným kusem.¹²¹⁾ Z našeho území pochází jeden železný exemplář z lokality Mušov – Burgstall. Tento typ střely pro svou masivnost mohl být užit i jako střela do balisty. Tento typ předmětů je však chronologicky necitlivý, nálezy se vyskytují i ve čtvrtém století.¹²²⁾

Šipka K6

Popis: Bronzová šipka s hrotem kosočtverečného průřezu a trnem. Hrot je masivní, pravidelného tvaru. Přibližně jednu třetinu celkové délky šipky tvoří trn. Povrch je částečně pokryt měděnkou a korozí. Rozm.: délka 5,5 cm; šířka 0,9 cm; inv. č. 1174 (obr. 4:K6).

Výhodnocení: Datace všech těchto šipek je obtížná, tvar byl užíván v průběhu celého trvání římského impéria.¹²³⁾

118) M. BISCHOP – J. C. N. COULSTON, *Roman military equipment*, s. 139.

119) Markus GSCHWIND, *Abusina-Das Römische Auxiliarkastell Eining an der Donau vom 1. bis 5. Jahrhundert n. Chr.* Münchener Beiträge zur vor- und Frühgeschichte, Band 53, München 2006, s. 375, Taf. 90:D388–D390.

120) Karl Heinz LENZ, *Römische Waffen, militärische Ausrüstung und militärische Befunde aus dem Stadtgebiet der Colonia Ulpia Traiana (Xanten)*, Bonn 2006, s. 15; Taf. 11:68.

121) Tyto jsou železné, datovány převážně do první poloviny 1. století, viz Christoph UNZ, *Katalog der Militaria aus Vindonissa*, Veröffentlichungen der Gesellschaft pro Vindonissa, Band XIV, Brugg 1997, s. 8, Taf. 20:380–382; Taf. 22:422–425.

122) Jaroslav TEJRAL, *Römische und germanische Militärausrüstungen der antoninischen Periode im Licht Norddanubischer Funde*, in: C. CARNA-P-BORNHEIM (ed.), *Beiträge zu römischer und barbarischer Bewaffnung in den ersten vier nachchristlichen Jahrhunderten*, Akten des 2. Internationalen Kolloquiums in Marburg a. d. Lahn, 20. bis 24. Februar 1994, Lublin – Marburg 1994, s. 33–33, Abb. 3:4.

123) Publikována byla například šipka z Vídne viz Alfred HÖLDER, *Der Römische limes in Österreich*, Heft VI, Wien 1905, s. 54, 27:3. Nebo z Marktsteftu-Michelfeldu pocházející ze soukromé sbírky, viz Kerstin HOFFMANN,

Klíč K7

Popis: Malý klíč s dutým dřikem a kulatou hlavou je nečleněný a má obdélný tvar. Očko hlavy je nepravidelné. Průřez těla klíče je kruhový. Povrch je pokrytý tmavě zelenou patinou. Klíč je vyroben velice nedbale. Rozm.: délka 2,3 cm; šířka 0,9 cm; váha 3,3 g; inv. č. 1175 (obr. 4:K7).

Výhodnocení: Tvarově odpovídá otočnému klíči z mladší doby římské či středověku.¹²⁴⁾ Na římských klíčích se často setkáváme se zesílenou horní částí dříku, většinou se ale jedná o větší a zdobenější exempláře. Méně zdobení zástupci byli nalezeni například v Aquincu¹²⁵⁾ nebo Dunaújváru. Jedná se o typ VIII podle D. Gaspárové, který byl používán až do pátého století.¹²⁶⁾ Tyto exempláře byly vyrobeny jak z bronzu, tak ze železa. Vyskytují se i bimetalické kusy. Jejich délka se pohybuje kolem 5–7 centimetrů. Na základě analogií nelze tento klíč přesněji datovat.

Klíč ve tvaru prstenu K8

Popis: Bronzový pákový prstenový klíč můžeme zařadit do skupiny římských prstenů. Na kroužek s plochým obdélným průřezem je připojen krátký dřík, z něhož vychází kolmo nasazená brada se třemi zuby. Exemplář je kompletní, jen se stopami koroze na povrchu, kde je viditelná světle až tmavě zelená patina. Podle typologie E. Rihové patří mezi pákovité klíče (skupina 2.17.2), které nemají dutý dřík.¹²⁷⁾ Rozm.: délka 2,9 cm; šířka 2,6 cm; váha 9,1 g; inv. č. 1176 (obr. 4:K8).

Výhodnocení: Nálezy pákových bronzových klíčů máme doloženy ze švýcarských lokalit Augustu a Kaiseraugst.¹²⁸⁾ Jejich datace je poměrně široká, od první poloviny prvního století až po třetí století.¹²⁹⁾ Další prste-

Kleinfunde der römischen Kaiserzeit aus Unterfranken, Rahden 2004, s. 197, č. 108.

124) Karel SKLENÁŘ, *Archeologický slovník 2: Kovové artefakty*, Praha 1992, s. 16.

125) Paula ZSIDI, *Aquincumi Látványraktár*, Budapest 2009, s. 147, č. 747–753.

126) Dorottya GASPÁR, *Römische Kästchen aus Pannonien*, Anteus 15, 1986, č. 1, s. 51–52, 166, č. 484, Taf. CCLXVIII:484.

127) Emilie RIHA, *Der römische Schmuck aus Augst und Kaiseraugst*, August 1990, s. 28; Christamaria BECKMANN, *Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien*, Saalburg Jahrbuch 26, 1969, s. 40.

128) E. RIHA, *Der römische Schmuck aus Augst und Kaiseraugst*, s. 134, č. 187–203.

129) Tamtéž, s. 134.

nové klíče jsou známé z Aquinca¹³⁰⁾ či Saalburgu.¹³¹⁾ Z Čech pochází dva prsteny nalezené v Třebenicích a Klatovech, oba jsou datovány do první poloviny třetího století.¹³²⁾ Prsten z vysokomýtské sbírky můžeme datovat do rozmezí od první poloviny prvního století až do století třetího.

Bronzová tyčinka K9

Popis: Fragment bronzové tyčinky. Předmět je částí silnějšího drátu s kruhovým průřezem. Rozm.: délka 3,3 cm; šířka 0,2 cm; váha 2,1 g; inv. č. 1177 (obr. 4:K9).

Vyhodnocení: Může se jednat například o fragment či polotovár jehlice nebo spony a nelze jej blíže určit.

Bronzový kroužek K10

Popis: Pod katalogovým číslem K10 je veden hladký bronzový kroužek s kruhovým průřezem. Na části je patrná koroze, pravděpodobně jako pozůstatek po připojení jiného železného předmětu. Povrch je pokryt zelenou patinou. Rozm.: průměr 1,7 cm; průměr otvoru 1,1 cm; váha 3,1 g; inv. č. 1178 (obr. 4:K10).

Vyhodnocení: Kovové kroužky se nacházejí v římských kontextech poměrně často, např. jako součásti opasku, kovových nádob nebo či zbroje. Příkladem mohou být početné nálezy z Burghofu.¹³³⁾ Blížší určení je problematické.

Závěr

Nesourodá sbírka artefaktů „antického původu“ z Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě čítající 19 předmětů je rozdělena na soubor z Pompejí a cihlu s římským kolkem.

Je pravděpodobné, že valná většina studovaných předmětů má antický původ. Pouze pro některé předměty toto potvrdit nemůžeme. Konkrétně se jedná o lahvičku s katalogovým číslem K5, která je předatována do

130) Annamária FASCADY, *Jewellery in Aquincum*, Budapest 2009, s. 102, č. 105–108.

131) Friedrich HENKEL, *Die Römischen fingerringe der Rhenlande und der Benachbarten Gebiete*, Berlin 1913, s. 185, č. 1943.

132) CH. BECKMANN, *Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien*, s. 40, 91, č. 705, 715; Helmut PREIDEL, *Die germanischen Kulturen in Böhmen und ihre Träger*, Band 1, Kassel–Wilhelmshöhe 1930, s. 313, 315, č. 361.

133) Regina FRANKE, *Römische Kleinfunde aus Burghöfe 3*, Rahden 2009, s. 66–68.

16.–17. století. V případě drobných bronzových artefaktů nemůžeme s jistotou potvrdit antickou provenienci u dvou šipek (K4, K6), protože je nelze blíže datovat. U třetí trojbřité šipky (K3) máme doložený původ tvaru ve východních oblastech u nomádských etnik. Trojbřité šipky se nacházejí i v antických kontextech, ale ve většině případů se jedná o šipku s řapem, nikoli s tulejkou, jako má studovaný hrot.¹³⁴⁾ Dva fragmenty kovových předmětů (K9, K10) nelze blíže určit a tudíž ani datovat.

Na otázku, jak se výše zmíněné předměty neantické proveniencie dostaly do souboru z Pompejí, je zde nabídnuta odpověď. V 19. století, kdy ještě neexistoval jednotný evidenční systém muzejních přírůstků, se celý seznam několikrát přepisoval¹³⁵⁾ a jednotlivým kusům byla přidělena zcela nová inventární čísla.¹³⁶⁾ Soupis probíhal tím způsobem, že se jeden předmět bral za druhým, tak jak byly vyskládány na policích, či v jiných úložných prostorách. Muzeum se také několikrát stěhovalo a při balení artefaktů se počínalo pravděpodobně stejným způsobem, což mohlo zapříčinit promíchání jednotlivých souborů.¹³⁷⁾

U zbylého studovaného materiálu je možné uvažovat o pompejském původu pouze v případě kahanu L2 s vyobrazením delfína. V muzejní evidenci je jako dárcé dvou keramických kahanů (L1, L2) uveden pan Tobec, který je údajně dovezl z Pompejí. Avšak v matrikách a muzejním archivu jsem nezávisle na sobě narazila na jméno Václava Tobka, ten do muzea opravdu věnoval lampu pompejské proveniencie v roce 1887. Bohužel se dnes nedá zjistit, ke kterému artefaktu tato informace příslušela. Vycházíme-li z předpokladu, že archeologická sbírka Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě obsahuje pouze dvě lampy, můžeme lampu s delfínem (L2) označit jako lampu z Pompejí. Pro druhou z nich máme analogiemi doložený syro-palestinský původ.

U zbylých pěti studovaných skleněných balsamárií můžeme souhlasit s antickou proveniencí, původ z Pompejí však nelze jednoznačně potvrdit, protože se jedná o předměty běžného užívání, které se nacházejí hojně po celém římském impériu. S přihlédnutím k časovému a typologickému zařazení jsou mezi pompejskými nálezy doloženy tvary balsamárií B1, B3

134) M. BISCHOP – J. C. Nelson COULSTON, *Roman military equipment*, s. 138, 97:6, 8.

135) Viz archiv fondu Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě.

136) Viz soubor bronzových předmětů darovaný Rudolfem Machkem (Tab. 1).

137) H. SKALICKÁ, *Počátky vysokomýtského muzea a rodina Škorpilů*, s. 24.

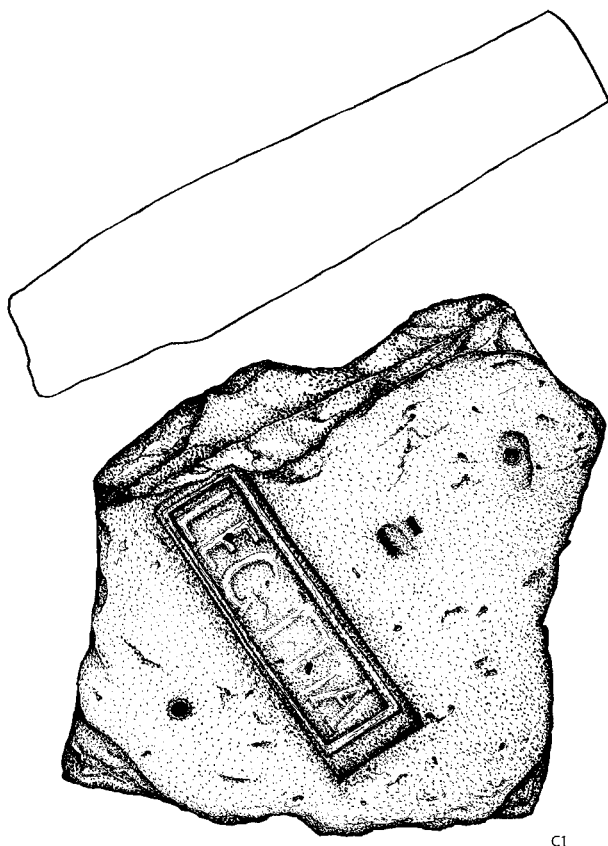
a B6. U kusů B2 a B4 se výjimečně objevují příklady z prvního století, ale hlavní produkce začíná až ve století druhém. Informaci o původu jedné z antických lahviček, která byla darována Josefem Škorpilem, nemůžeme v tomto případě nijak využít, protože nemáme uvedeno místo nálezu. Informace o původu předmětů nelze v tomto případě doplnit ani revidovat.

U kovových předmětů je určení provenience problematické. U fragmentu zachycovače spony K1 můžeme předpokládat, že pochází ze spony římského období. Bližší datování není možné, proto nelze potvrdit pompejský původ. Pod katalogovým číslem K2 je zařazena spona s cibulovitými knoflíky, u které lze díky četným analogiím potvrdit antickou provenienci a zároveň vyvrátit možnost původu z Pompejí. Spona je datována až do první poloviny čtvrtého století. Třem šipkám (K3, K4, K6) se věnuji výše. V případě poslední šipky s kvadratickým průřezem a dlouhým trnem (K5) můžeme na základě analogií potvrdit římský původ. Jejich nálezy však pochází jak z principátu, tak i dominátu, těžko tedy můžeme potvrdit či vyvrátit místo nálezu. Dalšími studovanými drobnými předměty jsou dva klíče. Prstenový klíč (K8) je datován do širokého rozmezí prvního až třetího století, náleží tedy do doby římské.

Mimo celý soubor z Pompejí je zkoumána cihla s kolkem římské legie. Z důvodu špatného dochování kolku je problematické určit, které legii náleží. S přihlédnutím k uvedenému místu nálezu (Svištov, Bulharsko) je přistoupeno k interpretaci kolku jako Legie I Italica., která tábor obývala od roku 70 n. l. až do pozdní antiky.

Studiem archivních pramenů se mi podařilo zjistit, že zkoumané předměty se do muzea dostaly prostřednictvím různých osob z různých lokalit, a až později byly nesprávně všechny zařazeny do „Souboru z Pompejí“. Není jisté, kdy k tomuto zařazení došlo. Jak uvádí I. Ondřejová, „studium antických předmětů ve sbírkách českých zemí z tohoto období je značně ztíženo tím, že až na výjimky nebylo předmětem hlavního odborného zájmu“.¹³⁸⁾ Sbírková činnost se soustředila hlavně na předměty slovanského původu a etnografické památky. Je pravděpodobné, že se zpracování těchto předmětů nevěnoval dostatečný zájem a byly na přelomu 19. a 20. století zařazeny do jednoho souboru pod názvem tehdy veřejnosti známém římském nalezišti.

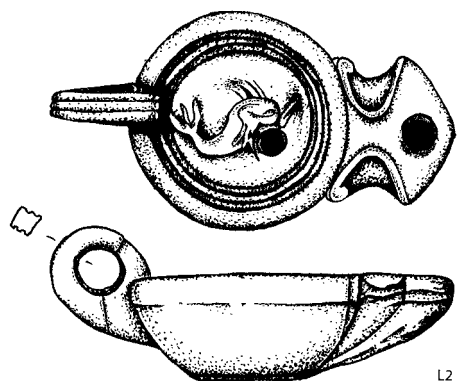
138) M. DUFKOVÁ – I. ONDŘEJOVÁ, *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, s. 38.

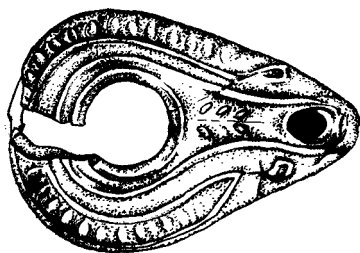
C1

Obr. 1: Svišťov, cihla s kolkem (C1),
(kresba D. Schmidtová).

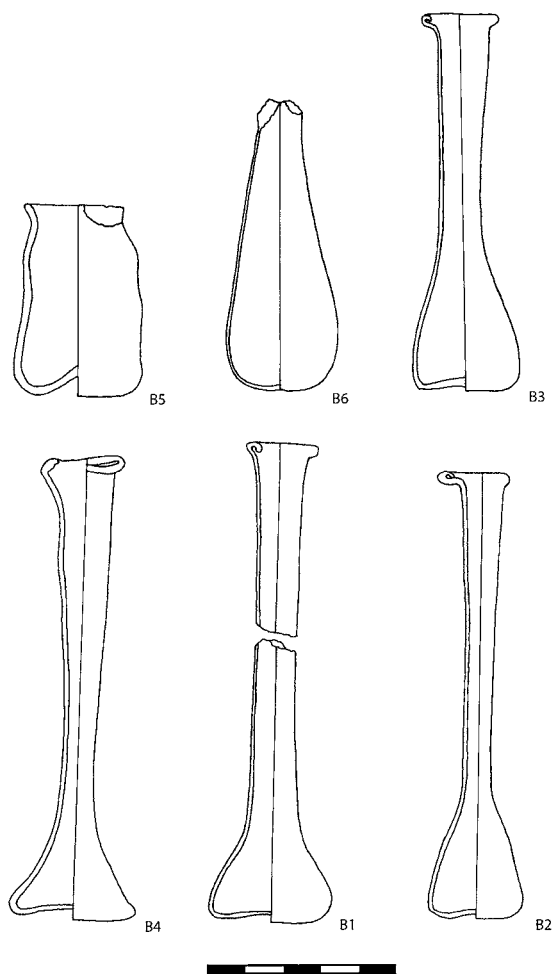
L2

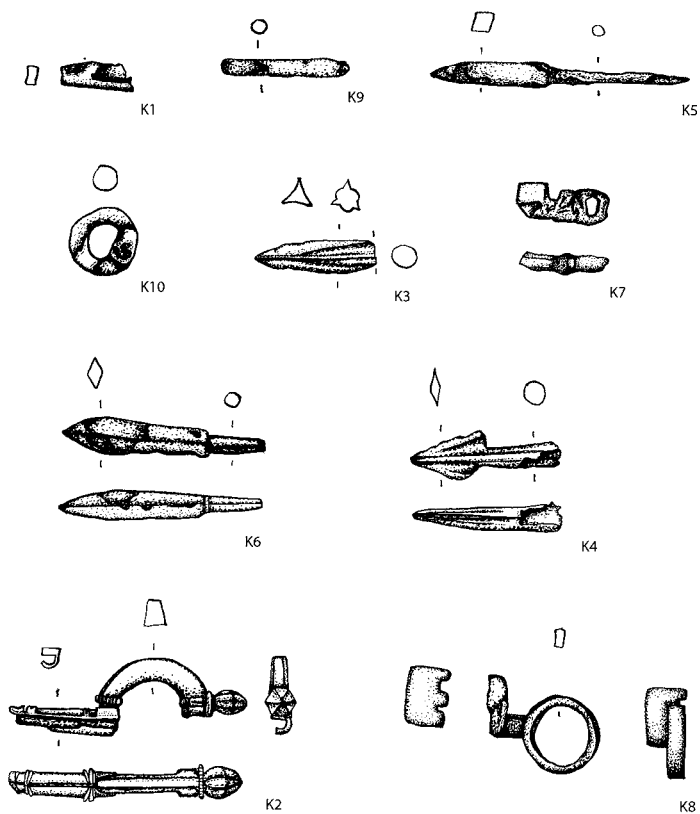
L1

Obr. 2: Římské lampy (L1–L2) ze sbírek Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě (kresba D. Schmidtová).

Obr. 3: Skleněné nádoby (B1–B6) ze sbírek Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě (kresba D. Schmidtová).

Obr. 4: Kovové předměty (K1–K10),
(kresba D. Schmidtová).

CLASSICAL ANTIQUITY OBJECTS IN THE COLLECTIONS OF THE REGIONAL MUSEUM IN VYSOKÉ MÝTO

The text concerns the findings with presumed classical antiquity provenance located in the collections of the Regional Museum of Vysoké Mýto. In the published catalogue of the archaeological collection, these are artefacts of foreign origin referred to as “a collection of Pompeii” containing two ceramic lamps (Inv. No. 1161–1162), six glass balsamaria (Inv. No. 1163–1168) and ten small metal objects (Inv. No. 1169–1178). Furthermore, the foreign findings include a brick with the stamp of a Roman legion from Bulgaria (Inv. No. 1160), which is also included in this work. The study aims to present an overall perspective on the previously uncategorized collection of the presumed classical antiquity provenance in Vysoké Mýto. One of the subtasks is to confirm or refute the classical antiquity, or more precisely Pompeii, origin of the objects.

It is likely that the vast majority of subjects studied have classical antiquity origins, which is documented by analogies (L1, L2, B1, B2, B3, B4, B6, K2, K5). We cannot confirm this only for some items. Specifically, the little bottle with the catalogue number B5, which has been re-dated to the 16th–17th centuries. In the case of small bronze artefacts, we cannot confirm with certainty the provenance of classical antiquity with two arrows (K4, K6), because they cannot be dated specifically. Based on analogies, the arrow K3 is of Scythian origin. Three fragments of metal objects (K1, K9, K10) cannot be specified and, therefore, neither can they be dated.

The Pompeian origin can be considered in the case of the lamp L2 with a picture of a dolphin, which was donated to the museum by Václav Tobek. As for the remaining five studied glass balsamaria, we can agree with the classical antiquity provenance, however, the Pompeii origin cannot be unequivocally confirmed since they are objects of common use, which are found abundantly throughout the Roman Empire. Taking into account the time and typological classification, the shapes of the balsamaria B1, B3 and B6 are documented among the Pompeii finds. In the pieces B2 and B4, they are a number of exceptional examples from the first century, but the main production does not start before the second century.

Outside the entire Pompeii collection, a brick with a stamp of a Roman legion is being examined. Due to bad preservation of the stamp, it is difficult to determine what legion it belongs to. Taking into account the place of discovery (Svishtov, Bulgaria), the stamp is interpreted as belonging to the Legion I Italica, which lived in the camp from 70 AD till late antiquity.